

Evangelische kerk vindt thuis in een katholieke kerk. 'Het gebouw is niet de essentie, maar wel prachtig'

Als kerkgangers nu de liedteksten meelezen, hebben ze daarachter zicht op het voormalige hoofdaltaar.

TEKST LIZA FAKEN BEELD ANKE VAN DER MEER

De rooms-katholieke Groenmarktkerk in Haarlem is verkocht, maar het blijft een kerk. Na twaalf jaar rondzwerven heeft de evangelische gemeente re:connect er een vaste plek gevonden. 'Het voelt als thuiskomen.'

ZONDAG

GELOVEN IN HAARLEM

Joline de Kam (links) en Jantien van Delden maken plannen voor het interieur: 'Dat is voor ons niet de essentie van kerk-zijn, maar dit is wel prachtig.'

Broers Jeremy (links) en Yonah. De kerk re:connect droomt van een plek waar jongeren samenkomen.

Re:connect wil een kerk zijn van verbinding

'Hoi opa', zeggen twee meisjes tegen Edward Thera (77). Ze geven hem een knuffel en rennen de kerk in. Hun moeder loopt ze achterna en zegt: 'Sorry, we zijn te laat.' Thera lacht en verwelkomt haar.

Nee, het zijn niet zijn kleinkinderen. 'Het zijn kinderen uit de kerk. Ze noemen mij allemaal hun opa.' Thera gaat al sinds de oprichting van re:connect – ze schrijven de naam met kleine letter – naar deze gemeente. Zijn zoon is er de voorganger.

Samen met Marianne Graftdijk (61) staat hij buiten om de laatste kerkgangers te verwelkomen. 'Er zijn altijd mensen te laat', zegt Graftdijk, 'maar dat is helemaal niet erg.' Ze noemt de bezoekers bij hun namen. 'Ik weet het meestal als mensen nieuw zijn.'

Van een warm welkom buiten, naar een koude kerkzaal. 'Voorin zijn verwarmers', zegt Amarins Nusselder (26). Haar adem vormt wolkjes in de koude lucht. Nusselder is een van de twee betaalde krachten van de kerk. 'Ze heeft een passie voor *community building*; sinds september werkt ze voor de kerk', zegt Gilbert Thera (46). Hij is de andere betaalde kracht van de kerk: voorganger, maar incidenteel ook drummer en pianist en een van de oprichters van re:connect.

3 – 2 – 1 ... Op het witte scherm, voor het altaar, wordt afgeteld en dan begint de dienst. *Het is een feest van genade: God roept ons naar huis.*

Het is een feest van de Vader dus kom naar huis!

Er is feest in de kerk. re:connect bestaat twaalf jaar en is sinds dit jaar eigenaar van de Groenmarktkerk in Haarlem. 'We kunnen gaan bouwen aan onze gemeente', zegt Gilbert Thera tegen de kerkgangers, 'Maar het betekent ook dat we vaste lasten hebben die we voorheen nooit hadden.'

De voormalig katholieke Groenmarktkerk is per 1 januari 2023 gesloten en de parochie heeft het gebouw verkocht. Dit gebeurt op steeds meer plekken. Secularisatie en hoge onderhoudskosten spelen hier een rol in. 'Als er nog maar vijftig mensen naar de kerk gaan, kun je zo'n gebouw niet meer betalen', zegt Joris Kregting, onderzoeker bij Kaski, een expertisecentrum voor religie. Sinds de eeuwwisseling sluiten er jaarlijks zo'n dertig katholieke kerkgebouwen. 'In de jaren negentig stroomden de kerken al leeg. Nu zie je dat kerken de deuren definitief moeten sluiten, omdat hun potjes geld opraken.'

De kosten van aankoop en verbouwing van de Groenmarktkerk komen uit op zo'n miljoen euro. Dat wil re:connect financieren met giften en een lening. 'We zijn af en toe super gek, maar we zijn niet helemaal gestoord', vertelt Gilbert Thera. 'De plannen voor de verbouwing zijn gemaakt en de kosten zijn goed berekend.'

Dansende lichten schijnen op het plafond tijdens de dienst. Er wordt een vierlaagse taart het podium op gedragen. 'Er zijn zondagen geweest dat we nog niet wisten waar we de volgende dienst zouden houden', zegt Thera tegen de kerkgangers, 'Maar God gaf ons een plek in het centrum.'

(On)zekerheid

'Rationeel zag ik het nog niet helemaal voor mij', vertelt kerkganger Joline de Kam (37), 'maar met mijn vertrouwen in God geloof ik dat het goed komt.' De Kam is bouwkundige en in haar vrije tijd maakt ze bouwplannen voor de kerk. In de kerk hangen moodboards en plattegronden om een idee te geven van wat het

gaat worden. Er staan ook geldbedragen bij. Het aanleggen van toiletten kost bijvoorbeeld 20.000 euro. 'Het zijn optimistische schattingen', zegt De Kam. Het geloof en de vrijwillige inzet van gemeenteleden zijn een houvast voor de kerk.

Voordat Gilbert Thera en zijn vrouw Sharon de taart aansnijden, roept Sharon er iemand bij: 'Kom in het licht staan, Ivana!' De vrouw komt verlegen op het podium staan. 'Ivana heeft deze prachtige taart gemaakt', zegt Sharon. 'We zijn je enorm dankbaar.' Er is veel interactie in de preek van de voorganger. Hij staat op de rand van het podium en spreekt de mensen direct aan: 'Is iemand wakker geworden met een lied?' 'Rest On Us', roept iemand. 'Die ken ik niet', zegt Thera. 'Something Happened', roept iemand anders. 'Waarom ken ik al deze liedjes niet?', zegt Gilbert half verslagen. 'Ik denk dan aan 'So-

'We kunnen gaan bouwen. Maar nu hebben we ineens ook vaste lasten.'

omething Happened On The Way to Heaven' van Phil Collins, maar die bedoel je niet, denk ik.' De mensen moeten lachen. Uiteindelijk worden er twee liederen genoemd die de voorganger wel kent. Hij gaat achter de piano zitten, verstelt de microfoon en begint te spelen. Het wordt

even stil in de kerk. Alleen de klanken van de piano en zijn stem galmen door de ruimte. Als hij de tekst kwijt is, neemt de gemeente het over. Het hele gebouw wordt gevuld door de muziek.

Een vrouw loopt naar achteren. Ze spreekt Engels, maar er is nog geen vertaling. Het wordt meteen opgevangen en nog voor het lied is afgelopen, zit er iemand naast haar om de dienst te vertalen.

Er is nog een derde taal in de kerk. Op het podium naast de piano staat een tolk Nederlandse Gebarentaal. Ze maakt een draaiende beweging met haar hand in de lucht: dat betekent het woord 'God'. 'Al is er maar één persoon in de kerk die doof is, het is een manier om te zeggen dat iedereen welkom is in de kerk', vertelt Marianne Graftdijk.

Zij gaat al een aantal jaar naar re:connect. 'Ik voel mij hier echt thuis.' Voorheen ging ze naar een Christelijke Gereformeerde Kerk. 'Toen had ik een soort schaamte om te zeggen waar ik zondag geweest was. Nu praat ik er geregeld over op mijn werk, want deze kerk is een plek waar ik graag ben.'

Kunstzinnig interieur

'Voor ons is het gebouw niet de essentie van de kerk, maar als bouwkundige vind ik het wel prachtig', zegt Joline de Kam. De kerk wordt niet meer voor katholieke vieringen gebruikt, maar het katholieke uiterlijk blijft behouden. Er staan beelden van heiligen. Op de muren hangen schilderijen van de kruisweg van Jezus. 'Het interieur is enorm kunstzinnig en dat past bij het creatieve karakter van onze gemeente', zegt voorganger Thera. Het orgel wordt nog gerestaureerd. Er staat voorlopig een band op het podium. 'Mischien past het niet bij onze kerk, maar een

ZONDAG

GELOVEN IN HAARLEM

Voorganger Gilbert Thera en zijn vrouw Sharon Thera snijden taart aan, om het nieuwe onderkomen voor de gemeente te vieren.

'Looft de Heer in zijn heiligdom', uit Psalm 150, staat in het Latijn op de voorgevel van de Groenmarktkerk.

orgel kan zo mooi klinken', verzekert Thera de kerkgangers. Een jongen van twaalf zit nonchalant op de preekstoel voor het podium. Hij filmt de dienst voor de livestream. Achter in de banken staan schermen waar techniek en licht worden bediend. De Groenmarktkerk is een Rijksmonument, dus niet alles mag worden aangepast. Jantien van Delden, interieuradviseur, is blij dat schilderen wel mag. 'We willen de mooie dingen van het gebouw uitlichten en verbeteren', vertelt zij enthousiast. De muren zijn nu wit, maar dat is niet de originele kleur. 'De muur achter de schilderijen wordt waarschijnlijk een soort blauw/paars. Die kleur past bij de schilderijen. De muur bij de ingang wordt geel met een oranje gloed. Die kleur komt dicht bij de originele muurkleur, legt Van Delden uit. Joline de Kam vertelt over de nieuwe indeling van de kerk, 'Rechtsboven komt de ruimte voor jongeren; links achter komt een plek waar mensen 24/7 kunnen bidden. En we zetten de deuren van de kerk de hele week open. We willen het centrum van het centrum van Haarlem zijn.'

De jonge kerkgangers

Na de dienst mengen zoete en hartige geuren zich in de ruimte. 'Heb je al wat eten gepakt?', vraagt Nina Thera, de vrouw van Edward. Er klinkt een harde knal van een ballon die knapt; mensen schrikken ervan. 'Ze zijn ballonnen aan het knappen', roept een meisje van beneden naar haar vriendin, die op het balkon staat. De haag van ballonnen wordt uit elkaar gehaald door blije kinderen, die vervolgens de ballonnen kapot trappen. Er raast een kind voorbij met een suikerspin. 'Ik ga een tweede halen', zegt hij, terwijl hij

een hap neemt van een cupcake. 'In onze kerk mogen kinderen rennen en spelen', zegt Gilbert Thera. De broers Jeremy (20) en Yonah (18) Schijff zijn erg blij dat er een plek voor jongeren komt. 'Yonah zou het liefst zelf alles inrichten; hij doet een studie voor interieurontwerper', zegt Jeremy. 'Nou, dat valt wel mee, maar ik zie wel allemaal mogelijkheden', antwoordt Yonah. 'Het is echt een mooi gebouw.' Tijdens de dienst stoten ze elkaar lachend aan en bladeren ze mee in hun bijbel.

Playstation

Jeremy legt uit dat er interkerkelijk jongerenwerk is in Haarlem. 'Er zijn geregeld evenementen. Daar gaan we vaak heen.' Re:connect is erg betrokken bij het interkerkelijke jongerenwerk. 'Wij waren zelf ook jonge gelovigen toen we begonnen met re:connect. Ik droom van een plek waar jongeren met de Bijbel samenkomen', zegt Thera. Hij vertelt over de verbouwplannen in de kerkdienst. 'De meiden in onze kerk willen graag een bank, dus in de jeugdruimte komt een bank. Misschien willen jullie wel gamen; dan zetten we er een Playstation vijf neer. Met FIFA en andere christelijk verantwoorde spellen.' De mensen in de kerk lachen. Veel kerkgangers zijn betrokken bij de verbouwing. 'Dat scheelt in de kosten, maar zorgt ook voor het gevoel van community', legt Thera uit, 'Als je samen iets opbouwt, leer je elkaar goed kennen.' 'Dat is ook de reden dat de kerk 're:connect' heet', zegt Edward Thera, zijn vader. 'We zijn verbonden met elkaar en met God. We willen juist voor mensen die dat verloren zijn, een plek creëren om te 'reconnecten'.'

HERBESTEMMING VAN KATHOLIEKE KERKEN

Sinds de eeuwwisseling is een derde van de katholieke kerkgebouwen in Nederland aan de eredienst onttrokken: in 2000 waren er nog 1821 kerken open, in 2023 waren dat er 1239. In de toekomst zal het aantal kerken verder teruglopen, maar wat gebeurt er met deze gebouwen?

Als de parochie besluit om een kerk aan de eredienst te onttrekken, sluit de bisschop de kerk. De parochie kan er dan geen diensten meer houden. Ze blijft nog wel eigenaar van het gebouw. 'Vaak verkoopt de parochie het kerkgebouw, omdat het onderhoud veel geld kost', zegt Joris Kregting, onderzoeker naar de kerncijfers van de Rooms-Katholieke Kerk. Geldgebrek en het teruglopend aantal kerkgangers zijn belangrijke oorzaken waardoor kerkgebouwen moeten sluiten.

Veel bisdommen laten parochies fuseren, om te kunnen investeren in een paar kerkgebouwen die open blijven. 'Maar dat ligt erg gevoelig', zegt Kregting, 'Ouderen hebben er voornamelijk moeite mee dat ze opeens tien kilometer verderop naar de kerk gaan, omdat de kerk waar ze naartoe gaan moet sluiten.'

Bij het bepalen van de herbestemming maakt de parochie passende afspraken met de koper van het gebouw. Vaak krijgt het een sociale, culturele of christelijke bestemming. 'Als de parochie een kerk verkoopt, is dat definitief', zegt Kregting. Soms kiezen ze ervoor om het gebouw te verhuren of mede-eigenaar te blijven.

Het gebeurt vaker dat een christelijke kerkgemeenschap een katholieke kerk koopt. Zo zit de Baptistengemeente Op Doortocht uit Ede in de Goede Herderkerk. In Apeldoorn zit de hersteld-hervormde gemeente in de Victorkerk. In Deventer is de Maria Koninginkerk (nu Koningskerk) overgenomen door de gecombineerde Nederlandse en Christelijke Gereformeerde Kerk.